

PRZEGLĄD

ROLNICZY, HANDLOWY I PRZEMYSŁOWY

Pismo bezpłatne, wychodzące dwa razy na tydzień
przy

DIENNIKU WARSZAWSKIM.

NR
20.

WARSZAWA—NIEDZIELA.

Data 26 lutego (9 marca) 1856 roku.

DOBRA ZIEMSKIE KIJANY.

Opis statystyczno-rolniczy.

(Dalszy ciąg (*)).

Majętności niemal wszystkie są zagospodarowane systemem trójpolowym lub dla braku pastwisk samorodnych czteropolowym, lecz tak jedne jako i drugie, przy niedostatku jak wyżej nadmienilem ludności, kapitałów, łąk i pastwisk bydłych; lichą intratą zadowalniać się muszą.

Właściciele tylko idący za postępem ducha czasu, zakładają płodozmiany i rozdzielają dobra na mniejsze folwarki, tyle oszczędzające pracy, o którą tutaj tak trudno. Inni zaś gospodarują po dawnemu, a co gorsza, że zwykle nawożą i to zbyt silnie najprzyległejsze tylko folwarkom pola, więcej zaś oddalonych nigdy nie zasilają nawozem, poprzestając na obsiewaniu tychże co lat kilka żytem i zadowalniając się trzema lub czterema ziarnami plonu, — gdy w tém samym miejscu na miernym nawozie, mogliby mieć niewątpliwie dwa razy tyle pięknej pszenicy; tym więc sposobem tracą podwójnie, bo w jednym miejscu zboże buja aż do wylegnięcia i nie plonuje, a w innym zupełnie się nie rodzi. Z płodów rolniczych w tutejszych gospodarstwach produkowanych, najważniejsze miejsce trzymają oziminy, a mianowicie pszenica, jest to jedyne niemal źródło intraty, wszelkie inne dochody nie wystarczałyby na prowadzenie gospodarstwa, opłacanie podatków, dziesięciny, oficjalistów i najmów.

Żyto z powodu ogólnego nieuprawiania roślin warzywnych i pastewnych, niemal wszędzie przerabiane bywa na okowitę, która to fabrykacja małą lub żadną czyniąc intratę, a niekiedy przynosząc straty, dostarcza przez zimę wywaru, jedyne go lepszego dla inwentarzy, przy słoście, pokarmu.

Jarzyny bardzo chybają, do czego niewątpliwie przyczynia się niestósowna i spóźniona pod te rośliny uprawa, a to dla braku dostatecznego i silnego inwentarza roboczego, — w części zdaje się być powodem ku temu nieprzyjazny od lat kilku stan powietrza wiosennego.

Kartofle od czasu swęj zarazy, rzadko w którym majątku i to piaszczystym spostrzegać się w większej ilości dają, na glinach nasienie ledwo się wraca. Konieczna, wyka i lucerna rzadko gdzie są zasiewane, chociaż na gruntach nawożonych dobrze się udają, a lucerna, szczególnie tam gdzie jest podkład wapienny, w niewielkiej pod warstwą rodzajną głębokości.

(*) Patrz Nr. 18 i 19 Przeglądu.

Chów inwentarzy, a mianowicie bydła, w całej tutejszej okolicy, w niskim jest stanie; gdzie niegdzie można spotkać parę sztuk rasy poprawnej tyrolskiej lub szwajcarskiej, chowane jako szacowne ozdoby obór. Bydło po największej części złe będąc żywione, małe korzyści przynosi i li tylko dla produkowania kosztownego, a lichego nawozu utrzymywane bywa.

Krowy puszcza się zwykle w pacht po różnych cenach, które stósują się do rodzaju i obszerności pastwisk letnich. Nad Wieprzem płacą po 12 rsr. od krowy, gdy tymczasem w innych majątkach rs. 7 do 8 tylko.

Woły robocze nabywają się na jarmarkach od włóścian, w znaczniejszych zaś partjach głównie w Włodawie i Chelmie.

Owece baczniejszą na siebie zwróciły uwagę gospodarzy lubelskich, a to z powodu doskonałych miejscowości wzgórzystych i samorodnych suchych pastwisk na kilkoletnich odlogach, lecz i ten rodzaj chowu nie doszedł stopnia wysokiego powodzenia; żadna bowiem owczarnia w okolicy Lublina, własnymi pięknymi trykami pochwalić się nie może.

W kilku natomiast majątkach, spostrzegać się dają piękne chociaż nieliczne stada koni, których chów więcej jest celem amatorsztwa, aniżeli pożytku okolicy, a tém bardziej kraju.

Skreśliwszy pobieżny opis ziemi lubelskiej, przystępuję teraz do statystycznego opisanie samychże Kijan. (D. c. n.)

KORRESPONDENCJA.

Kwestja o pobieraniu miarek przez młynarzy w Nr. 15 Przeglądu Rolniczego przez W. Niemojewskiego podniesiona, jeszcze w r. 1851 przezemnie traktowaną była piśmiennie, w sposób następujący (*).

Nigdzie nie zdarzyło mi się znaleźć przepisów wynagrodzenie od młewa oznaczających. Zwykle młynarze biorą od korca 4 a czasem i 5 miarek, których objętość zupełnie jest dowolną. Biedny więc kmiotek z ćwiertnią zboża do młyna idący, nie dosyć że już znaczną

(*) Dziękując p. Rutkowskiemu, za nadesłanie niniejszej korespondencji, Redakcja robi uwagę, że oznaczenie wynagrodzenia pieniężnego dla młynarzy za młewo, może byłoby zależne od wielu okoliczności miejsca i czasu. Życzyłoby przeto należało, aby ziemkowie wnioski swe w tej mierze podali, a tak rzecz na podstawie danych w różnych miejscach, mogłaby się na drodze rozumowania i doświadczeń objaśnić przybrać, chociaż w zbliżeniu, określając zasadniczą formę.

część tego utraci na rozkurzyny (stauchmehl), z których także młynarze korzyści ciągnąć potrafią, ale prócz tego 3 — 4ch garncy na miarkę oddać musi. Jak doświadczenie uczy, z 10ciu korcy Warszawskich zdrowego dobrze oczyszczonego żyta, powinno być (i ja sam tak miewam) mąki razowej korcy 15 garncy 24, w ogólności z młynów w których miarkę dać trzeba, oddają tylko korcy 12 garncy 16, a czasem jeszcze mniej; 3 korce — 8 garncy różnicy, czyli 10 garncy na korcu, to niezaprzeczenie za wielką zapłatą. Czyby więc nie lepiej było, jeśli objętość miarek i ilość takowych od korca oznaczone nie zostaną, przepisać wynagrodzenie pieniężne, w miarę większej lub mniejszej roboty młynarza, to jest inną od zmelenia zboża na raz, a inną od pyłowania tegoż; ograniczyć ile na rozkurzyny od korca przyjąc wypada, oraz zobowiązać każdego młynarza do utrzymywania we młynie wagi rzetelnej, w celu sprawdzenia zajęć mogących kwestji. W takim razie kontrolła łatwiejsza, bo ceny oznaczone tak jak dziś na trunek w szynkach, zmienić nie tak łatwo. Któż bowiem dopilnować zdoła, ażeby młynarze, choćby im miary rządowe dane były, nie posiadali takowych w kilku gatunkach, iżby mniej przezornym fałszywą podstawić mogli?—nie wszysej na godziwe rachują zyski.

Spechtal, dnia 25 lutego 1856 r. — Rutkowski.

ZARZĄD DOMOWY.

O tępieniu wolek

przez

Józefa Gluzińskiego (*).

Wolek, inaczej woleczkiem nazwany (*Sitophilus granarius*, Lin.) jest owadem wielkie wyrządzającym szkody w zbożu po spiechlerzach i magazynach składanem, a przeto znaczny uszczerbek zrzadzającym gospodarzom naszym. Doświadczenie przekonywa, że można wytępić ten owad, jeżeli w składach zbożowych, znajduje się kilka wiązek siana i cebuli. „*Longum est iter per praecepta, brevae et efficae per exempla*“ to jest, długo utrudnia teoria, krótko przykład działa.

Sumiennie powiedzieć mogą (doświadczywszy jeszcze w 1832 roku) słów kilka, o sposobie wyniszczania tego owadu. W wspomnianym dopiero roku, w majątności ordynacji hr. Zamojskich, we wsi *Maliniku* pod miastem *Krzeszowem*, w pobliżu austriackiej granicy, zarządzający tym majątkiem, były wojskowy p. Kazimierz *Kiedrzyński*, objeżdżając razem ze mną folwarki, widział, że woleczki zagnieździły się w jednym spiechlerzu do tego stopnia, że jęczmień i pszenica, nawet żyto, zsypane na gromady, w pierwszych dniach czerwca, pokryte było wolekami, jakoby leśne mrowisko. One obsiadły również po ścianach spiechlerza, formując rozmaite wzory; wszystkie ziarna były zepsute przez woleczki, tak dalece, że z nich zostało się po połowie, która z wiatrem ulatała.

Rzecz widoczna, że do tego spiechlerza niemożna już było zsypanąć zboża, lecz należało zająć się wyniszczaniem niepotrzebnego gościa. Doświadczony rządcza widział kiedyś w Szwajcarji u pewne-

(*) P. *Gluziński* jest głównie zarządzającym majątnością *Tulezyn* na *Podolu*; znany to autor w literaturze rolniczej, który przez napisanie dzieła „*O administrowaniu dobrami ziemskimi*“ wiele wpłynął na postęp naszego gospodarstwa.

(Przyp. Redak.)

go gospodarza sposób, według którego polecił natychmiast wykopać doly i w nie umieścić zboże, z przymieszanem małej ilości niegaszonego wapna, a do spiechra wnieść świeżo skoszonego wysuszonego siana, które się tamże przez całe lato i jesień znajdowało.

Pokazało się, że w następnej wiosnie, nie było w spiechru ani jednego woleczka. Ten sposób oczyszczania spiechlerza istniał w trzech następnych latach. Oto odpowiedź na pytanie, o czém każdy przekonać się może. Widać że w sianie znajdują się trawy, niszczące nawet zarodki tych szkodliwych owadów (*). Widziałem, iż w tuleczyńskich magazynach przy zbożu było dość cebuli, jednakże woleczki istniały. To przekonywa, że nie cebula, a jakaś trawa ich wyniszcza, lecz wskazać ją trudno.

Uważam, że nie będzie tu zbytecznym, podać jeszcze jeden sposób tępienia woleczków: w sąsiednim spiechlerzu z zapasami zboża w *Tuleczynie*, była mąka żytnia, pszenna i inne do użycia w mojej kuchni. Tam chociaż był budynek kamienny, wierzchem i spodem dostały się woleczki i zagnieździwszy się w mące, całą ją pokryły. Żona moja, gospodyni czynna, słyszała od pewnej baby, że posypując wszędzie świeże konopne plewy, można wytępić woleczki. Doświadczenie przekonało, że to jest prawdziwem, bo woleczki w dwa tygodnie opuściły mąkę: z tej przyczyny kazałem zbierać plewy konopne i posypywać je pod ściany wewnątrz wiejskich zapasowych spiechlerzy. Wynik tego postąpienia, w właściwym czasie, podać czytającej publiczności rolniczej nieomieszkam. Tulezyn, 10 sierpnia 1855 roku.

— Jednocześnie z artykułem p. *Gluzińskiego* o tępieniu woleków, otrzymaliśmy również korespondencję, potwierdzającą niejako podane w tymże artykule doświadczenia; otóż p. *Ludwik Kle.* z *Lubelskiego*, pisze o wolekach co następuje:—

„Przesyłam Panu do umieszczenia w *Przeglądzie rolniczym*, ważne spostrzeżenie praktyczne odnośnie niszczenia woleków, zasługujące na uwagę gospodarzy, które na folwarku dóbr *Luchów* w gub. *Lubelskiej* praktyką poparte zostało, a w sposób następujący było wykonane:—pod wszelkie zboże, po wyczyszczeniu go przed zsypaniem do spiechra, kładziono liście z konopi przed czasem kwitnienia z lodygami wyrwanych i zaszuszonych; narkotyk w nich zawarty tak przez swe tam działanie okazało się skutecznym, iż w istocie nietylko w miejscu gdzie się znajdowały wytępił woleki, lecz i w całym spiechlerzu, nie dopuścił załęgania się onych.— Dnia 29 lutego 1856 r.— *Ludwik Kle.*..

METEOROLOGIA WIEJSKA.

Przepowiednie o zmianach powietrza.

ZEBRAŁ

Seweryn Kruszyński.

Lud nasz z praktycznego życia, wyczerpnął niejaki pewniki, o przepowiadaniu zmian temperatury; powodowany dobrem ogółu,

(*) Kwestja tylko zachodzi, czy w każdym sianie te trawy niszczące woleki, się znajdują, bo co być mogło dobrém w jednej, może być bezskutecznem w innych okolicach: wartoby przeto sprawdzić ten środek w różnych prowincjach kraju naszego.

(Redakcja.)

zebrane w tym przedmiocie niektóre podania, przesyłam Panu, do umieszczenia w Przeglądzie, jeżeli to za stosowne uznanem zostanie.

Przepowiednie pogody i słoty z postaci księżycy.

Jeżeli schodzi księżyc wcześniej jak powinien, albo większy, tedy ma być deszcz.

Jeżeli księżyc ma jasne lub czerwone światło obok siebie, ma być deszcz i wiatr.

Jeżeli księżyc ma pierścień około siebie, a ten jest różnobarbny, tedy ma być deszcz i wiatr.

Jeżeli księżyc ma duży obwód, a ten jest pochmurny i ciemny, wkrótce ma nastąpić wiatr i dzszcz; jeżeli zaś ten obwód jest piękny, światły, wtedy rokuje dni piękne.

Jeżeli księżyc ma obwód, to rokuje odmienne powietrze; jeżeli daje się widzieć tenże obwód wieczorem, tedy ma być pięknie i sucho; jeżeli wcześniej z rana, tedy będzie mglisto; z tego miejsca gdzie się ten obwód gubi, przyjdą wiatry.

Jeżeli są plamiste obwody około księżycy, to oznacza burzę.

Jeżeli pełnia jest jasna, tedy ma nastąpić piękne powietrze, jeżeli blada, tedy ma być deszcz.

Jeżeli w pierwszy poniedziałek po pełni deszcz pada, natenczas całe 4 tygodnie mają być dżdżyste.

Jeżeli przybývający księżyc ku zachodowi się pokazuje, tedy oznacza dżdżyste powietrze.

Jeżeli po 4ch dniach księżyc jeden róg ma wyższy jak drugi i jest niebieski, tedy będą po większej części przez 3 tygodnie deszcze padać.

Jeżeli księżyc w ostatniej kwadrze czerwony obwód ma około siebie, to oznaczać ma wiatry i gwałtowny deszcz.

Jaka pogoda czwartego dnia po nowitu, taka będzie przez cały czas.

Kiedy w pierwszej kwadrze, niższy róg jest ciemniejszym od wyższego, będą deszcze.

Kiedy u księżycy są rogi grube i ciemne, to oznacza nastąpić mające deszcze.

Jeżeli księżyc jest w środku bardzo białawy, z ostremi rogami, spodziewać się należy pięknej pogody.

Księżyc brunatny i czerwony ma oznaczać deszcz.

Jeżeli róg księżycy ku południowi zaostrozony jest, tedy będą południowe wiatry.

Jeżeli rogi księżycy na nowiu tępe są, tedy będą deszcze przez tę kwadrę.

Przepowiednie zimna.

Kiedy ptaki, które zwyczajnie na stawach przebywają, wcześniej odlatują.

Jeżeli kwiczoły, bekasy i t. d., wcześniej jak zwyczajnie nastają.

Jeżeli w piecu z łoskotem pali się i węgiel czerwieniszy jest jak zwyczajnie.

Przepowiednie ciepła.

Jeżeli kukulka wiele kuka.

Jeżeli wiele dzikich gęsi widzieć się daje.

(D. n.)

ROZMAITOŚCI.

Gospodarstwo wiejskie wymaga gruntownej znajomości przyrody.

przez

Augusta Kunzeka.

Zastanawiając się uważnie nad celem gospodarstwa wiejskiego, przyznać trzeba, że niełatwo znajdzie się inne jakie zatrudnienie, któreby tyle wymagało wytrwałości i oględności, tyle obznajmiania się z siłami przyrody. Sam już pobieżny przegląd ogółu przyrodznictwa, przekonać nas może dostatecznie, że gospodarstwo wiejskie sięga w głąb wszelkich umiejętności o przyrodzie, że w nich silną znajduje podporę, a nawet i przewodnika, bez którego w ogólności niepodobny jest ciągły postęp w tej ważnej gałęzi zatrudnienia ludzkiego. Umiejętność przyrody jest niewątpliwie podstawą gospodarstwa rozumowanego; ona uczy ziemianina postępować w jego zawodzie tak ściśle, tak dokładnie i sumiennie, jak to czyni badacz natury w swoich poszukiwaniach. I taką tylko drogą postępując, będzie ziemianin w stanie, na mocy własnych doświadczeń, wpływać dobroczynnie na rozszerzanie i utwierdzanie wiadomości gospodarskich. Wszak zgłębianie natury szczególniej podwyższa przyjemności życia wiejskiego, prowadząc człowieka do owego harmonijnego związku zjawisk przyrody, który Najwyższa Mądrość utworzyła, aby ducha naszego podnieść do tego wszystkiego, co jest prawdziwie szlachetne i wielkie.

Wiadomości handlowe.

Wetna. Wiedeń 19 lutego. W ciągu zeszłego tygodnia sprzedano tu około 400 ctr. średniej, cienkiej i bardzo cienkiej jednostrzyżnej i jagnięcej wełny fabrykantom i kupcom z Brünnu i Reichenberga. Płacono średnią sukienniczą jednostrzyżną fl. 103—105; cienką i bardzo cienką jednostrzyżną i jagnięcą od fl. 140—190, a ceny utrzymują się dosyć wysoko. Słychać też zawsze o nowych kontraktach, między temi około 600 ctr. wełny ks. Schwarzenberga fl. 160—162 i hr. Zichy (Cseregel) fl. 147—148, na rachunek francuzki. W *Preszburgu* poszukiwano wełnę leżącą na składach, zapasy wszelako w całej okolicy zabrane. Zakontraktowano kilka partij, w przecięciu po cenach o kilka fl. wyższych, kupcy też byli chętniejsi, z powodu wszakże przesadzonych wymagań producentów o większe partje nie skończono. W *Peszcze* sprzedano tylko około 300 ctr. grubiej włosistej wełny banackiej po 48 fl.

Wrocław 23 lutego. W tym tygodniu znowu znaczne zrobiono interesa w wełnie i około 2000 ctr. sprzedano. Płacono szlązką jednostrzyżną 94 i znacznie wyżej 100 tat. Za rosyjską sukienniczą i gremplową 65—73 tal.; za mytą fabrycznie 90 kilka tal.; za polską jednostrzyżną po 70 kilka do 80 tal.; za garbarską długą 66—72 tal., za taką krótką 52—55 tal. za centnar berliński.

Koniczyna. *Wrocław* 25 lutego. Słabe dowozy chętnych znajdowały kupców, mianowicie piękne gatunki ezerwonéj, nawet po cokolwiek wyższych cenach.— Wyborowa i bardzo piękna biała 25

